

мережі. Також необхідна регламентація пасовищних навантажень та пірогенних впливів на території заказника.

Із метою підсилення заповідного режиму, враховуючи високі показники наукової цінності біорізноманітності, у тому числі обумовлені й місцезнаходженнями рідкісних рослин, занесених до Червоної книги України, та угруповань, занесених до Зеленої книги України, доцільно надати ландшафтному заказнику статусу об'єкта загальнодержавного значення.

Література

1. Щоб росли горицвіти (розповіді про рідкісні рослини та тварини Полтавщини) / Івашин Д.С., Самородов В.М., Буйдін В.В. та ін. — Полтава, 1992. — 70 с.
2. Булава Л.М. Фізико-географічне районування: Карта // Полтавська область: Географічний атлас. — К., 200-4.
3. Байрак О.М. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини [Монографія] / О. Байрак, Н. Стецюк — Полтава : Верстка, 2005. — 248 с.
4. Геоботанічне районування Української РСР. — К. : Наукова думка, 1977. — 304 с.
5. Зелена книга України / під заг. ред. Я.П. Дідуха — К. : Альтерпрес, 2009. — 448с.
6. Ханнанова О.Р. Регіональний ландшафтний парк «Гадяцький», як ключова територія регіональної екомережі Лівобережного Лісостепу // Актуальні екологічні та агробіологічні проблеми Середнього Придніпров'я в контексті сталого розвитку: м-ли регіон. наук.-практ. конф. — Черкаси: ФОП Белінська, 2012. — С. 118-120.
7. Криворучко Т.В. Особливості поширення, вікові спектри та морфологічні показники ценопопуляцій *Vulbocodium versicolor* (Ker-Gawl.) Spreng. деяких заповідних територій у межах Полтавської області // Серія «Екологія. Біологічні науки» : [зб. наук. праць Полт. держ. пед. ун-ту імені В.Г. Короленка]. — Полтава, 2005. — Випуск 4 (43). — С. 45-52.
8. Стецюк Н.О. Еколого-ценотична та флористична характеристика осередків раритетної фіторізноманітності на території Гадяцького району (Полтавська область) // Серія «Екологія. Біологічні науки» : [зб. наук. праць Полт. держ. пед. ун-ту імені В.Г. Короленка]. — Полтава, 2008. — Випуск 5 (63). — С. 118-126.

НОВА ЗНАХІДКА *IRIS PONTICA* ZAPAL. В УКРАЇНІ

Стецюк Н.О., Орлова Л.Д., Бобошко О.П.
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Iris pontica Zapal. — східносередземноморсько-причорноморський вид, який в Україні знаходиться на північній межі диз'юнктивного ареалу і занесений до Червоної книги України (категорія II — вразливий).

Це — багаторічна трав'яна напіврозеткова рослина з родини Iridaceae. Кореневище потовщене, 0,5-1,0 см в діаметрі, занурене в ґрунт на 3-5 см. У результаті галуження кореневища формується дерновина, а після вегетативного розмноження утворюється клон. Стебла короткі, висхідні. Листки розетки лінійні, 8-25 см завдовжки, 0,15-0,4 см завширшки. Квітка одна (рідше дві), верхівкова, з синьо-фіолетовою оцвітинуою, запашна, в її основі розвиваються парні зелені ланцетні приквітки. Плід — коробочка. Цвіте у квітні-травні. Плодоносить у травні-липні. Розмножується насінням і кореневищем.

В екологічному відношенні *Iris pontica* є літньозеленим полікарпіком, короткочореневищним геофітом, криптофітом, степовим еуксерофітом (мезоксерофітом), оскільки ценотично у межах загального ареалу приурочений до степів, степових трав'янистих вапнякових та гранітних схилів, заростей степових чагарників, у складі петрофітних угруповань, петрофітно-степових та

степових фітоценозів (кл. *Festuco-Brometea*, порядок *Festucetalia valesiacaе*).

Загальний ареал виду охоплює Трансильванію, Причорномор'я, Передкавказзя, Малу Азію. В Україні його місцезнаходження зафіксовані в межах Гранітно-степового Побужжя, басейну р. Громокля та Інгул, кілька локалітетів на території Кіровоградської обл. За гербарними зразками 1930-1950-х рр. відомий з Одеської та Дніпропетровської області. Інформація наявна про місцезнаходження виду також в Одеській та Миколаївській областях [2]. Для Дніпропетровської області вказуються поодинокі місцезнаходження в П'ятихатському, Верхньодніпровському районі та на межі Дніпропетровської та Херсонської областей [1].

На території України вид відомий і охороняється на Правобережжі у природному заповіднику «Сланецький степ», національному природному парку «Гранітно-степове Побужжя» та ряді природно-заповідних об'єктів Миколаївської та Кіровоградської областей [2]. Для території Полтавщини вид не наводився.

Нами в травні 2012 року виявлено місцезнаходження *Iris pontica* на схилах балкової системи в околицях с. Тагамлик Машівського району Полтавської області.

У рослинному покриві балки основні площі займають типчаково-різнотравні угруповання. Невеличкими ділянками в нижніх частинах схилів та по розширеному днищу виявлена лучна рослинність, а по самому днищу, досить зволоженому, зустрічаються фрагменти болотної рослинності.

Домінантами травостою на схилах виступають *Festuca valesiaca* Gaud., *Poa angustifolia* L., на деяких верхніх ділянках, що межують з ріллею значна участь *Elytrigia intermedia* (Host) Nevski, *Bromopsis inermis* (Leys.) Holub. Флористичне ядро різнотрав'я в цих ценозах складають такі степові види як *Salvia nemorosa* L., *S. nutans* L., *Thymus masrschallianus* Willd., *Euphorbia steposa* Zoz, *Falcaria vulgaris* Bernh., *Verbascum phoeniceum* L., *Galium ruthenicum* Willd., *Fragaria vesca* L. тощо. Виявлені також угруповання *Stipeta capillatae*, які занесені до Зеленої книги України.

На обстежуваній ділянці нами виявлено в цілому 13 видів рідкісних рослин, із яких три занесені до Червоної книги України (*Adonis vernalis* L., *Stipa capillata* L., *Iris pontica* Zapal.) та 10 — до регіонального списку (*Asyneuma canescens* (Waldst. et Kit.) Griseb. et Schenk, *Aster amelloides* Bess., *Anemone sylvestris* L., *Astragalus pubiflorus* DC., *Vinca herbaceae* Waldst. et Kit., *Bellevalia sarmatica* (Pall. ex Georgi) Woronow, *Limonium platyphyllum* Linc., *Sanguisorba officinalis* L., *Clematis integrifolia* L., *Iris pumila* L.).

Локальна популяція з двох локалітетів складається з клонів площею 0,4-0,7 м², щільність яких 1,8-3,5 на 100 м². До складу клонів входять різновікові особини, серед яких переважають генеративні та віргінільні, що пов'язано з вегетативним розростанням. Популяція знаходиться поза впливом антропопресії, оскільки схиліві ділянки не викошуються і не випасаються. Однак, факторами ризику є несанкціоновані пали сухої рослинності, захід худоби на схили при випасанні її по днищу балки та прогону, а також змиви з суміжних сільськогосподарських угідь, з якими межує балка, що призводить до витіснення степового різнотрав'я злаковими щільними угрупованнями *Bromopsideta inermis*.

Ураховуючи високі показники наукової та созологічної цінності даної балкової системи та з метою збереження степової біорізноманітності, зокрема й місцезнаходження *Iris pontica* нами розробляється наукове обґрунтування її заповідання.

Література

1. Кучеревський В.В. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Дніпропетровщини. — К : Фітосоціоцентр, 2001. — С. 267.

2. Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я.П. Дідуха. — К.: Глобалконсалтинг, 2009. — 900 с.

ОГЛЯД ДЕНДРОФЛОРИ МІСТА НОВОМИРГОРОДА

Аркушина Г.Ф., Карауш І.Ю.
*Кіровоградський держаний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка*

В озелененні міст деревно-чагарникова флора відіграє надзвичайно важливу роль. Саме вона має найбільше фітомеліоративне і рекреаційне значення, створює оптимальні умови для життя людей. Найбільшою ефективністю відрізняються багатовидові, багатоярусні системи деревно-чагарникових насаджень парків, скверів, вуличних насаджень [3, 4].

Видовий склад міських деревно-чагарникових насаджень активно досліджується майже в усіх регіонах України. В Кіровоградській області детально досліджена лише дендрофлора обласного центру [1, 2]. Саме тому особливого значення набуває дослідження дендрофлори міста Новомиргорода як одного із районних центрів Кіровоградської області.

Впродовж 2012 року проведено дослідження сучасного стану деревно-чагарникових насаджень вулиць, парків та скверів Новомиргорода, зібрано гербарій (понад 100 аркушів), встановлено її видовий склад, проаналізовано систематичну структуру, здійснено екологічний та географічний аналіз.

Досліджена дендрофлора нараховує 52 види, які належать до 37 родів та 21 родини. Основу складають Magnoliophyta (50 видів, 96,2%). Pinophyta представлені лише 2 видами (3,8%). Провідними за чисельністю видів є родини Rosaceae, Aсegaseae, Oleaceae. Перші три родини містять 24 види (46,1%) та 13 родів (35,1%).

Найбільш численні за видовим складом роди Acer, Cerasus та Ulmus (відповідно 5, 4, та 3 види). Решта родів містять по 1-2 види. Наведений розподіл свідчить про зональний характер флори міста.

В дослідженій дендрофлорі переважають дерева (37 видів, 71,2%), кущів лише 12 видів (23,1%); решта видів має різні життєві форми (дерева або кущі за різних умов зростання).

Екологічний аналіз дендрофлори міста виявив переважання геліофітів (23 види, 44,2%) та геліосциофітів (18, 34,6%); мегатермофітів та мезотермофітів (30, 57,7% та 21, 41,4% відповідно) та мезофітів (29 видів, 55,8%). Наведені екологічні характеристики є типовими для урбанофлор малих міст України [] та в цілому відображають особливості освітлення, зволоження та температурний режим міста. Географічний аналіз виявив переважання видів європейського, палеарктичного, євросибірського, голарктичного та європейсько-середземноморського ареалів, що також відображає умови та загальні закономірності створення міських деревно-чагарникових насаджень.

В цілому проведені попередні та аналіз одержаних даних свідчать про невелике різноманіття деревно-чагарникової флори міста Новомиргорода, її зональних характер та наявність видів, найбільш пристосованих до міських умов.

Перспективи подальшого дослідження ми бачимо у здійсненні аналізу стійкості деревно-чагарникових видів до дії урбанізації, моніторингу дослідженої дендрофлори, розробці практичних рекомендацій щодо оптимізації міського середовища та поповнення видового складу парків, скверів та вуличних насаджень.